

מסורת הש"ס

(א) לקמן ל: וס"ג: (ב) מילתא פרשת ויקהל, (ג) יצמות ו: לג: סטנדיין לה: דף סב. (ד) כריתות (כ:), (ד) (ופסחים כ:), (ה) לקמן קג: סטנדיין סב. (וביתומא ג,). (ו) [שמות כב, ו] עשייתו הנה ומ"ס תורה לנכות כ"ה גי' רש"ל ואז"ל אלה רש"י ב"ה לפרש לשון הפסוק ועשה אחת הנה ומ"ס מ"ס רש"י לפסני ועיין לקמן קג: משמע גם כן מ"ס לפסני, (ז) [לקמן עג, ט] ובספרי דגרי ונ"ל דגריסין, (ח) [סוף פרשת ויקהל], (ט) [שמות לז כ"א], (י) [הן קושיא מ"י ק"י גם למ"ד הכערה לחלק אלה ועי' מוס' יצמות ו: ד"ה טעמא וכו' ובסנהדרין ל: ד"ה מושבות ומ' מנזל דבריהם היטב, ועי' מוס' לעיל כ. ד"ה מלשי ותוספות לקמן קג. ד"ה מה לי ומ"ס מנחות נ: ד"ה אס ק],

מוסף רש"י

הבערה ללאו יצאת. שהיה בכלל לא מעשה כל מלאכה, חור והולאה מכללו ופרט גם לא לעמלה, למר כן שניה במיתם כ"ד כשאר מלאכות אלא נלאו זה נלכו (ופסחים ו' ובכ"ז יבמות ג') וסנהדרין לז ושם סב, לחלק יצאת. שלא תחלה העשה גירענא או תעשה זאת מלאכות (הקיש אליה מה היא מיוחדת כסוג בשבת אינו חייב אלא אחת, דהא כל דלא איכא כתיבא ומד כתיב, לפיכך פרט לא כפי עמלה להקיש אליה מה היא מיוחדת וחייבין עליה לעמלה (ופסחים שם ובכ"ז סנהדרין שם ושם ואו: שלא תחלמי אנו חייב שקטלה עי' חסד שחלל שבת בכל מלאכות, לכן יצאת כבערה מן הכלל לחלק מה הכערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה כפי עמלה אף על פי שחלל מלאכה וגו' (יבמות שם), ועשה נזמח כלל בלא מעשה ופרט כעשה ואין דינן אותו ככלל ופרט. אי נמי הוי חריס וקזיר שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדן דהוה ליה למיכתב חד: ס"ל לא כעצרו נו'. וחריס וקזיר לדרשה אחרינא אי כר' עקיבא דריש ליה צעלמא (ר"ה דף ט). לענין תוספת פשיטא אי כרבי שמעאל [סם לענין שבת מה חריס רשות קזיר רשות ללמד על קזיר העומר שדומה שבת: ככלל היסה. דלא מעשה כל מלאכה: לפקוש אליה. כל שאר המלאכות שנכללו עמה ככלל שזו מדה כצורה כל דבר שהיה ככלל ויאא מן ללאו. שאין חייבין עליה כרת וסקילה: כשאר מלאכות אלא מה שאמור בה:

מאי שניא רישא. דשגגת שבת חזון מלאכות לא מייחייב אלא אחת לכל שבת וסיפא דודון שבת ושגגת מלאכות חייב על כל מלאכה ומלאכה: **כאן מידיעם שבת הוא פורש**. רישא כי אמרו ליה שבת הוא פורש מן המלאכה ומכיר שחטא ועל כך הוא מציא קרבן הלכך שגגת שבת היא ועל השגתה הוא נרץ להציא: **כאן מידיעם מלאכות הוא פורש**. כי אמרי ליה שבת הוא לא פריש דהא נמי ידע וכי אמרי ליה מלאכה חשובה היא זו פריש הלכך על מנין המלאכות יציא: **כלום פריש משגגת אלא משום**. דכי אודעיה שבת הוא הכיר שחטא על המלאכות וכלום פריש ממלאכה כלומר ע"י ידיעת המלאכות אלא משום שבת דכי אמרו ליה מלאכות הן הכיר שחילל שבת: **חילוק מלאכות**. שגופי מלאכות מתחלקים לחטאות ואע"פ שזהעלם אחד: **מוס יומא**. מיתות הרבצ:

בצמון. לאפוש קרבנות: **מה ס"ל**. והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה^(א): **דברים**. משמע מרי ה' לרבות מד הרי שלשה אלה בנגמריא ל"ו הרי ל"ט: **ס"ל בחריש ובקזיר טענות**. כלומר נלאו אף תצערו הוה לן מילף מהאי אס לא שיש להשיב: **ועדיין אחי אומר על חריש וקזיר חייב שסים**. אס עשאן כהעלם אחד שהרי הוציאם מן הכלל לחלקן לשמים ומשמע אזהרה לקזיר לעמלה ואזהרה לחריש לעמלה: **ועל כוונ אחס**. דבחדא מלאכה כלייניהו ומד לאו. ובדבר שהיה ככלל ויאא מן הכלל נלמד לא ללמך כו' לא דיינינן ליה דהוה ליה כלל בלא מעשה ופרט כעשה ואין דינן אותו ככלל ופרט. אי נמי הוי חריס וקזיר שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדן דהוה ליה למיכתב חד: **ס"ל לא כעצרו נו'**. וחריס וקזיר לדרשה אחרינא אי כר' עקיבא דריש ליה צעלמא (ר"ה דף ט). לענין תוספת פשיטא אי כרבי שמעאל [סם לענין שבת מה חריס רשות קזיר רשות ללמד על קזיר העומר שדומה שבת: ככלל היסה. דלא מעשה כל מלאכה: לפקוש אליה. כל שאר המלאכות שנכללו עמה ככלל שזו מדה כצורה כל דבר שהיה ככלל ויאא מן ללאו. שאין חייבין עליה כרת וסקילה: כשאר מלאכות אלא מה שאמור בה:

לחלק. כדאמרן מה הבערה מיוחדת: **ועשה מאחס מהנה**. האמור לענין חטאות הוה ליה למכתב ועשה אחת ולישמוק אייתר ליה שארא מ"ס דמאחת וכל מיצת מהנה לדרשה ודרוש הכי פעמים שכל מעשה עבירותיו חשוב אחת ופעמים שהוא קרוי הנה לשון רבים: **ואי"ר יוסי כרבי חנינא מ"ט דרבי יוסי**. כלומר מאי דריש ציה דאכתי מ' דמהנה ומ' דמאחת למאי תאח: **אחס מאחס**. אחת הוה ליה למכתב וכתיב מוסח וכן הנה ה"ל למכתב (הנה) [למדורש פעמים שחלל הנה] וכתב מהנה וכן אמרי אחת והנה בלא מ"ס הכי פעמים אחת שהוא הנה שבת [אחת] לבדו הוא מחלל ויש כאן חטאות הרבה דאלוי צתר מלאכות ופעמים הנה שהיא אחת מלאכות הרבה עשה ואינו חייב אלא אחת דבהנך תרי גוויי איכא למשמע ועשה אחת ומייב הנה ואיכא למימר נמי הכי ועשה אחת הנה » עשייתו הו אחת אע"פ שהן הנה [ומציא א'] ומ"ס ימירה [דרוש הכין לרבות שהכותב שם משמעון דאע"ג שנמכוון לעשות תיבה גדולה הואיל ושתי אותיות הראשונות שם במקום אחר הן חייב והיינו מאחת מקצת המלאכה ולא כולה יציא חטאת: מהנה

ואומר ר"י דלא הו^(א) ג' כתובים^(ב) מדלא כתביניהו או כולהו נלאו או כולהו פירש, נמצאת לכדרשנין כצו"ק^(ג): **הבערה לאו יצאת**. וא"ת^(ד) (ה) והא אינטריך למיכתב לא תצערו משום סיפיה דקרא דכתיב ככל מושבותיכם דדרשנין מינה ציצמות (דף ו: ד) ובסנהדרין (דף לה: ד) דאין רציחה דומה שבת^(ה) וס' ו^(ז) לא הוה נרץ למיכתב לא תצערו^(ח): **מאי טעמא דר' יוסי**. פ"י כקונ' כלומר דאכתי מ"ס דמאחת ומהנה למה לי ולשון מאי טעמא אינו משמע כן וגרסא לר"י דה"פ מ"ט דר' יוסי הא אינטריך קרא לשם משמעון ולאצות ולתולדות ומנא ליה דמייב על כל אחת ואחת ומפרש^(ט) דמאחת שם משמעון מהנה לאצות ותולדות ומ"מ מדסמכיניהו לדדי דרשנין אחת שהיא אחת^(י):

כלל גדול פרק שביעי שבת

אם אינו ענין למויד דהא כתיב בו'. ואס תאמר ולימא אס אינו ענין למויד משום^(א) דלטו כחרי קטלא קטלת ליה וי"ל דלי ללו קרא אחרניא^(ב) דמיימ' הוה מוקמינן ליה להאי קרא כצמיד ומות יומת » דצרה תורה כלשון צני אדם אבל השתא דלא אינטריך למויד מוקמי

ליה ע"כ כשוגג^(ג) ולחייב קרבן על כל א': **יבול שאם עשאן כולהו כהעלם אחד בו'**. ימיה^(א) א"כ מניינא דקרא דברים הדברים אלה הדברים למה לי כיון דלא אמת לחלק^(ב) ויש לומר^(ג) דנרץ למניינא לפי שיש מלאכות שאין חשבות^(ד) ואינטריך מניינא לאשמעינן דכולהו הויין^(ה) מלאכות להתחייב עליהן^(ו) ומיהו מממתניין דמ' מלאכות^(ז) דייק שפיר דזהעלם אחד חייב על כל אחת דלא הוה נרץ למניינא כיון דמני כולהו צהדיא ומיהו קשה לר"י דלקמן כהוזק (דף י: ט) משמע דהאי מניינא אחיא לחלק דאמר הסם למימרא דמחייב רבי אמולדה במקום אב והמניא רבי אומר דברים הדברים אלה הדברים כו' ופ"י כקונטרס הסם דהכי פריך הואיל ומניינא לא אמת אלא לחילוק חטאות^(א) ואי ס"ד דמחייב^(ב) אמולדה במקום אב טובא ה"ל למימני ולפי מה שפירשנו דמניינא לא אמת אלא לאשמעינן דכולהו חשבות^(ג) מלאכות להתחייב עליהם לא הוה פריך מידי וגרסא לר"י דגרס^(ד) הכא כמו כמכילתא^(ה) דמניא הסם רבי נתן אומר לא תצערו אש למה נאמר לפי שנאמר ויקהל משה שומע אני שלא יאח חייב עד שיעצור כו' מלאכות תלמוד דאמר כחריש ובקזיר וכו'^(ז) והאמ"ל אי לולא כל תצערו היא דמניינא אחת למימר שאינו חייב על אחת או שמים עד שיעבור כל ל"ט וכיון דכתיב לא תצערו דילפינן מיניה דחייב על כל אחת כפני עמלה אס כן^(י) מניינא אחת למימר^(י) דאל"ט דווקא הוה דחייב על כל אחת ואחת אבל אמולדה במקום אב לא והשתא מוכח שפיר כהוזק דרבי לא מחייב אמולדה במקום אב ואמי נמי שפיר להאי גירסא דקמני לפי שנאמר דברים הדברים וגו' יכול כו' דמשמע דמתוך קרא דהדברים הוה דמשמע ליה דאינו חייב עד שיעצור כולן וכן כפ"ק דפסחים (דף י:) לפי שנאמר לא יראה לך יכול הוה ויקבל פקדונות מן ההכריז אבל לגירסת הספרים מאי קאמר לפי

שנאמר^(א) נלאו קרא נמי הוה אמרינן הכי כל כמה דלא נפקא לן חילוק מלאכות משום מקום: **ע"ד חרישה וקצירה חייב שתיים**. וא"ת מנא ליה דחייב שמים יומא דלא מייחייב אמריהו אלא אחת וי"ל משום דכתיב כחריש ובקזיר דמשמע תרי מיליא^(ב) מדלא כתב כחריש וקזיר: **וע"ד בוצין אינו חייב אלא אחת**. פירש כקונ' » משום דהו ליה כלל בלא מעשה ופרט^(ג) כעשה^(ד) וקשה דכללא נמי כתיב כעשה וציוס הפשיעו טענות^(ה) ועוד דגבי דאף ופרט דווקא הוה דלמרינן כפרק קמא דמו"ק (דף ג.) דלא דיינינן כשאין הכלל בשלון הפרט אבל לגבי דבר שהוא יאא מן הכלל לא אשכחן כשום מקום^(ז) ועוד דצמועד קטן איכא למ"ד דנין^(ח) וגרסא כפי' אחרון שפי' כקונט' דלא ילפינן מחריש וקזיר משום דהו שני כתובים הבאים כאחד^(ט) וכה"ג אמרינן בפרק ד' מיתות (פסהדין סז:) » אבז ודעווי ככלל כל המכשפים היו^(י) כו' ופריך^(י) וליהו אבז ודעווי שני כתובים הבאין כא' ואס תאמר והכי יליף מלא תצערו כל שכן^(א) דהו ג' כתובים הבאין כאחד ואין מלמתינן לכו"ע^(ב) וכ"ת דאסין וקזיר דהו ג' לכדרשנין כריש מו"ק (ד' ד.) מה חריש רשות^(ג) כו' הרי הוה צעי למילף מיניה מעיקרא לא אמי להכי וזהכי ילפינן מהצברה ומהשתא אייתר ליה חריש וקזיר לכדרשנין כצו"ק^(ד): **הבערה לאו יצאת**. וא"ת^(ה) (ה) והא אינטריך למיכתב לא תצערו משום סיפיה דקרא דכתיב ככל מושבותיכם דדרשנין מינה ציצמות (דף ו: ד) ובסנהדרין (דף לה: ד) דאין רציחה דומה שבת^(ז) וס' ו^(ז) לא הוה נרץ למיכתב לא תצערו^(ח): **מאי טעמא דר' יוסי**. פ"י כקונ' כלומר דאכתי מ"ס דמאחת ומהנה למה לי ולשון מאי טעמא אינו משמע כן וגרסא לר"י דה"פ מ"ט דר' יוסי הא אינטריך קרא לשם משמעון ולאצות ולתולדות ומנא ליה דמייב על כל אחת ואחת ומפרש^(ט) דמאחת שם משמעון מהנה לאצות ותולדות ומ"מ מדסמכיניהו לדדי דרשנין אחת שהיא אחת^(י):

שם

ריע"ג. כח. גבי. מוס' ה"ל"ש. כט. ולמה יצאו. מוס' ה"ל"ש. ל. התם. מוס' ה"ל"ש. לא. דתקשי לן [ווינאס הבערה נמי ללמד על עצמה בלבד יצאתה. חי ה"רן. ג. אף קציר רשות יצא קצירת העומר שהיא מצוה. מוס' ה"ל"ש. לז. כבי האי גונא. מוס' ה"ל"ש. לו. הבאים כאחד. מוס' ה"ל"ש. לו. דיוקן דפליגניהו קרא דהבערה כתב בשלון לאו חורשי וקציר בלשון עשה גלי לן שלא יצאו שניהם ללמד, אלא הבערה לחוד יצאתה ללמד. ריע"ג. לו. או לתוספת כשיבית או לדרוש על קצירת העומר שהיא דוחה שבת. ריע"ג. לו. והכי דרשנין ללאו או לחלק. מוס' יצמות ו: [נ"י שפ"א]. טז. [גבין] שריפת בח כהן. ריע"ג. [וזהכי הוה מצי למכתב בכל מושבותיכם אי לא כתב מעיקרא לא תבערו. מוס' ה"ל"ש. לו. דדרשנין דמכתבי הבערה. מוס' יצמות ו: מא. לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם וכו' אי למיתב ב"ד לחור אחא. מוס' יצמות ו: לו. במדרות בית המוקד. מוס' סטנדיין לה: לו. [דחתם] מכס דריש מדרתי מושבותיכם ולא כתיב מושבות. מוס' לעיל כ. ומכרבת לא תבערו שמעינן נמי דללאו יצאת או לחלק. מוס' ה"ל"ש. לו. ואולי דכולהו שמעינן מינה. מוס' ה"ל"ש. לו. והיינו דאמרין דשמואל לא דריש האי סמיכות כי הכי דלא דריש ליה ר' נתן. ריע"ג.

תורה אור השלם

1 וישרתם את השבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יקיות כי כל העושה בה ידקה לכם קדש שבת יהוא מקרב עמיה: שבות לא י

2 ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי ידקה לכם קדש שבת שבתון ליו כל העשה בו מלאכה יקיות:

3 לא תבצעו אש בכל משבותיכם ביום השבת: שבות לה ג

4 ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר יזהר ללשת אתכם: שבות לא א ששת ימים תעבדו וביום השביעי תשבת כדריש

5 שבות לא יכא דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות י אשר לא תעשיתה וקשה מאחת מהקה:

הגהות הב"ח

(א) גם כל העשה בו מלאכה:

מוסף תוספות

א. דאי במויד חייב מות יבמות. חי ה"רן. ב. דכל העושה בו מלאכה יבמות. מוס' ה"ל"ש. ג. לא הוה ספקינן במשכבותיהו ומוקמינן ליה בשוגג [אלא]. מוס' ה"ל"ש. ד. איכא למימר. חי ה"רן. א. אבזרן דאמרן דבריה תורה לשון בני אדם כיון דאפשר דמירדשיה. ריע"ג. א. כן גירסת רש"י וי"ל. ריע"ג. ז. ויאך אבזרן לומר כן דאדורבה. ריע"ג. ו. [ו]מכרבת מניא היינו ללמד שהוא חייב ל"ט חטאות. ריע"ג. דהכי פריכאנא לעיל (טט.) אבותיותיו ומשני דתנא מניא לחלק. מוס' ה"ל"ש. ט. דלא דמי וכו' [ו]הכא איכא למימר. מוס' ה"ל"ש. א. יהוה אימנא דלא קציר אב. מוס' ה"ל"ש. [ונ"ע] שבת שן מן. יא. אבות. מוס' ה"ל"ש. ב. שצריך למנותם להשלים המנין. מוס' ה"ל"ש. ג. ולאמוערינן כמה חטאות אדם מתחייב אמולדה אחת. מוס' ה"ל"ש. ד. רבי. מוס' ה"ל"ש. ט. אבות. מוס' ה"ל"ש. יז. וכיון שביצאו חריש וקציר מן הכלל לחייב עליהם בפני עצמן ה"ה על כולם אם עשה אחת בפני עצמו חייב, וכן נמי אם עשאן כולם בהעלם אחד הוה כל אחת כמו בחריש ובקציר כיון דכתיבי בקרא בפני עצמן אם עשאן אם אחריהם חייב עליהן בפני עצמן. מוס' ה"ל"ש. יז. ויהא לוקמן דמוכח מינה לרבי דלא מחייב אמולדה במקום אב דמטיקא. מוס' ה"ל"ש. יח. [ו]הא לאו חורשי וקציר בלשון אחר דשאנ הכא. ריע"ג. כז. הויצא מן הכלל הוה. ריע"ג. כח. בחריש ובקציר ריע"ג. [ו]מה לי שיצא ללאו כענין כלל או שיצא בעשה. ריע"ג. כז. ואמאי לא אותותיהם הויא אחת. ריע"ג. כז. וקסבר האי גונא דאין מלמדים.

ל. דתקשי לן [ווינאס הבערה נמי ללמד על עצמה בלבד יצאתה. חי ה"רן. ג. אף קציר רשות יצא קצירת העומר שהיא מצוה. מוס' ה"ל"ש. לז. כבי האי גונא. מוס' ה"ל"ש. לו. הבאים כאחד. מוס' ה"ל"ש. לו. דיוקן דפליגניהו קרא דהבערה כתב בשלון לאו חורשי וקציר בלשון עשה גלי לן שלא יצאו שניהם ללמד, אלא הבערה לחוד יצאתה ללמד. ריע"ג. לו. או לתוספת כשיבית או לדרוש על קצירת העומר שהיא דוחה שבת. ריע"ג. לו. והכי דרשנין ללאו או לחלק. מוס' יצמות ו: [נ"י שפ"א]. טז. [גבין] שריפת בח כהן. ריע"ג. [וזהכי הוה מצי למכתב בכל מושבותיכם אי לא כתב מעיקרא לא תבערו. מוס' ה"ל"ש. לו. דדרשנין דמכתבי הבערה. מוס' יצמות ו: מא. לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם וכו' אי למיתב ב"ד לחור אחא. מוס' יצמות ו: לו. במדרות בית המוקד. מוס' סטנדיין לה: לו. [דחתם] מכס דריש מדרתי מושבותיכם ולא כתיב מושבות. מוס' לעיל כ. ומכרבת לא תבערו שמעינן נמי דללאו יצאת או לחלק. מוס' ה"ל"ש. לו. ואולי דכולהו שמעינן מינה. מוס' ה"ל"ש. לו. והיינו דאמרין דשמואל לא דריש האי סמיכות כי הכי דלא דריש ליה ר' נתן. ריע"ג.

ור' יוסי מדרתיב ועשה מאחת מהנה, דריש ועשה מאחת, פעמים שהוא חייב אחת על כולן וזהו היודע עיקר שבת מהנה, פעמים שהיוב על כל אחת ואחת.

ור' יוסי מדרתיב ועשה מאחת מהנה, דריש ועשה מאחת, פעמים שהוא חייב אחת על כולן וזהו היודע עיקר שבת מהנה, פעמים שהיוב על כל אחת ואחת.

ולא מהניא לך כי הודעת
סירן דלפרוש, הלכך ידיעת
בת ואיסור מלאכות כאחת,
ר אם עשאן כולם בהיעלם
משכחת לה הכי, אלא אי
ליבא דר' עקיבא כדאמרינן
לא מחייב אלא חדא, דהא